

Дискусија

КО ЈЕ ТРОВАО ЊЕГОША У КОТОРУ 1834. ГОДИНЕ

Славко Мијушковић у својем чланку „Његош и Бока“ има један пасус, који у цјелости гласи:

„Неки наши писци који су се осврнули на Његошев боравак у Котору децембра 1833. говоре и о покушају аустријских агената да отрују Његоша. Један од њих тврди: „1833. године Његоша су већ покушали да отрују у Котору. О томе су сачувани важни архивски подаци. Из њих се види да је Његош, последице повратка из Русије, већ крајем новембра 1833. године био у Котору, тј. је одсио у познатој српској кући Лумбардића. Завидна на успјехе младога владике у Русији, Аустрија гледа да му одузме и живот, јер су, изгледа, аустријски агенти већ тада покушали да га отрују...“²⁹ У ствари, „важни архивски подаци“ који говоре о аустријском тровању Његоша своде се на један детаљ из извјештаја комесара Ивачића од 17. марта 1834, који говори о томе да су Његошеви рођаци казивали „да су га, сигурно, тровали у Котору, у кући Лумбардића“.³⁰ Ми, међутим, сматрамо да овакве приче о покушају тровања Његоша у извјештају једног аустријског функционера не могу допустити никакву озбиљнију претпоставку о стварном аустријском покушају те врсте. Уосталом, да су аустријске власти, које, иначе, нијесу, као млетачке, прибјегавале тровању непожељних људи, то покушале, оне би сигурно у томе и успјеле. Чињеница да је Његош „тешко болестан пошао из Котора за Црну Гору а и последице доласка у Црну Гору такође је дуље времена побољшавао“, ипак не може оснажити „важне архивске податке“, о покушају тровања Његоша“.³¹

Напомене број 29 и 31 у чланку Славка Мијушковића упућују на моју књигу „Чланци о Његошу“ (Цетиње, 1949), стр. 174, а напомена 30 на студију Петра Колендића „Његошев Глас каменштака у италијанском преводу Петра Сентића“ (Споменик САН ХСIV, Београд, 1941), стр. 11. На страни 174 моје књиге ја, међутим, нијесам читаоца упутио само „на један детаљ из извјештаја комесара Ивачића од 17. марта 1834...“, како стоји у Мијушковићевом чланку, већ на три извора и цијела напомена 8 на страни 174. поменуте књиге дословно гласи:

„Прото Љубо Влачић, Петровић Петар II Његош, Београд 1937, 12; уп. Поповићеви Прилози VII (1927), 79 и Д-р Петар Колендић, Његошев Глас каменштака у италијанском преводу Пе-

тра Сентића — *Споменик Српске краљевске академије* XCIV, Београд 1941, 11“.

Ево што у тим изворима пише о Његошевом тровању.

Љубо Влачић у својој раду „Петровић Петар II Његош (По необелодањеним тајним актима архиве Далматинског намесништва)“, Београд 1937 (сепарат прештампан из часописа „Богословље“, св. 2 за 1936. г.), пише на страни 12 и ово: „Његош је у Котору отсео (1834. г. — Р. Д.) у кући Лумбардића. Ср(ески) начелник которски у два пута известио је Либлиенберга (актом од 25. III 1834. под бр. 289/р. и 25. IV 1834. под бр. 408/р. . .), а овај: Цара, Митровског и Седлницког (актом од 4. V 1834. под бр. 94/g р.), да је Његош у породици Лумбардића био трован и да је услед тога тешко оболео. . .“

Прото Влачић је у својој раду о Његошу, објављеном у Поповићевим „Прилозима. . .“, навео и разна тајна наређења аустријских власти уперена против Његоша по његовом повратку из Русије последије рукоположења, па помиње и наређење да се Његошу не смију указивати никакве почести, а не смије му се дозволити на аустријској територији од Задра до Котора ни да негде одслужи свету литургију, па чак ни у манастиру Савини, где је у своје вријеме и учио. Послије овако карактеристичних детаља, Влачић наставља: „у Котору Владика је одсео у кући Ломбардића. Ту је трован и отуд — како которски Поглавар обавешћује Намесника — тешко болестан отпутовао за Црну Гору. . .“

Др Колендић у својој студији о овом питању пише следеће: „Његош је по доласку у Црну Гору дуље времена поболијевао; према једном извјештају комесара Ивачића од 17 марта 1834. године рођаци pjesнички су говорили да су га, сигурно, тровали у Котору у кући Лумбардића“.

Не ради се, дакле, само „о једном детаљу“ из Ивачићевог извјештаја од 17. марта 1834. године, већ о неколико аката најмјеродавнијих аустријских функционера (од 17. марта, па 25. марта, 25. априла и 4. маја), од којих је један упућен чак и лично аустријском цару. Професор Колендић је, наравно, знао за раније објављене податке о овом питању од стране Љуба Влачића, па је у свом раду објављеном 1941. године само додао и податак из Ивачићевога извјештаја од 17. марта 1834. године.

Иписе Љуба Влачића из Задарске архиве данас посједује Централна народна библиотека на Цетињу и дословни текстови извјештаја од 25. марта, 25. априла и 4. маја 1834. године налазе се у фасцикли III, стр. 399, 405 и 406. Влачић је у објављеним радовима готово дословно навео дијелове аустријских извјештаја о Његошевом тровању у кући Лумбардића у Котору, те није потребно наводити одговарајуће оригиналне италијанске и њемачке текстове. Мислим да те исте документе данас има и Историјски институт у Титограду, у богатој збирци исписа из Задарске архиве које је извршио др Јевто Миловић.

Када, дакле, Президијум задарског намјесништва само акти-ма од 4. маја 1834. године извјештава не само министра унутрашњих дјела грофа Митровског и министра полиције грофа Седлницког, већ лично и цара о Његошевом „тровању“ у Котору, ја не знам ко и због чега може сумњати у ове „важне архивске податке“?! Зашто „приче о покушају тровања Његоша у извјештају једног аустријског функционера не могу допустити никакву озбиљнију претпоставку о стварном аустријском покушају те врсте“, како пише Мијушковић? Мени се чини баш обратно, а наиме да се овим извјештајима разних аустријских функционера у најповјерљивијим актима мора поклонити пуна пажња и да оволико тајне претписке није вођено о овом питању само ради — „приче“! Мислим да се никако не може прихватити ни Мијушковићева констатација да би аустријске власти „сигурно у томе и успјеле“ да су покушале да отрују Његоша, јер је из аутентичних архивских извора познато да ни млетачким властима, које су доиста често и радо прибјегавале „тровању непожељних људи“, сваки покушај није успјевао. Не треба наводити неке примјере са стране, већ је доста упутити на радове Јована Томића и Глигора Станојевића о млетачким настојањима да се отровом ослободје владике Данила¹ и општрну расправу Јована Томића о настојањима млетачких власти да се тим средством лиши живота и владика Василије.²

Ристо Ј. Драгићевић

¹ Јован Томић, Кад је и с којим смером основана словенска штампа-рија Димитрија Теодосија у Млецима? („Глас“ САН књ. СХХХИИ, Београд 1929, стр. 50 и напомена); Др Глигор Станојевић, Црна Гора у доба владике Данила, Цетиње 1955, 122—123, 132, 136 и 148—149.

² Јован Томић, Млетачки покушаји тровања митрополита Василија Петровића 1756. године („Глас“ САН књ. ХС, Београд 1912, 114—174). Упор и нове Томићеве податке у „Гласу“ САН књ. СХХХИИ, Београд 1929, 64—65 и напомена 1. на стр. 65. — Да нијесу ни сви млетачки покушаји тровања успјевали види се из података о Махмуд-паши Бушатлији, за кога је још у јуну 1787. године било предложено да се отрује, али су сва настојања генералног млетачког провидура за Далмацију „да тајним сред-ствима уклониле Махмуда остала узалудна“ (Др Глигор Станојевић, Црна Гора пред стварање државе 1773—1796, Београд 1962, 133).